26 oktober 1978.

Nr.: 410 (herzien)
Aan: de minister-president
Van: drs. J.W.J. Margés

Betreft: Conclusies coördinatiecommissie (EMS)
(MR 27 oktober 1978, punt 4a)

De raad wordt gevraagd zich uit te spreken over een 4-tal punten die in het interim-rapport over het Europese Monetaire Systeem aan de orde zijn gesteld. In dit stadium gaat het dus nog niet om een definitieve stellingname t.a.v. de EMS-plannen, maar veeleer om het verschaffen van politieke richtlijnen voor het nog te voeren overleg. Aan elk van de voorgelegde punten wordt hieronder een korte beschouwing gewijd.

1. Moet het EMS een communautaire aangelegenheid zijn?

Gelet op de doelstellingen van het EG-verdrag en het ook door de Nederlandse regering ondersteunde streven naar een Monetaire Unie in Europa, ligt het voor de hand hierop bevestigend te antwoorden.
Immers, meer monetaire stabiliteit betekent een versterking van de gemeenschappelijke markt en kan leiden tot verbetering van het aanpassingsproces van de economieën van de lidstaten. Naarmate zulks het geval is, mag worden verwacht dat het op den duur komt tot een overdracht van nationale bevoegdheden naar een supra-nationaal orgaan van de Gemeenschap, hetgeen essentieel is voor het bereiken van een EMU. Ook ter wille van de democratische controle op het beleid dat in het kader van het EMS zal worden gevoerd, is het gewenst voor een opzet in EG-kader te kiezen.

Een andere vraag is of een communautaire opzet ook mogelijk zal blijken. Op dit punt is m.i. een grote mate van scepsis op zijn plaats.
Op verschillende plaatsen in het rapport wordt sterke twijfel uitgesproken over de bereidheid c.q. de capaciteit van niet-slanglanden om tot een wisselkoerssysteem toe te treden dat "tenminste zo stringent als de slang" 1) zal zijn.
Het gaat hier met name om Italië, Ierland en het Verenigd Koninkrijk.
Waar het uiteindelijk om gaat is of bij de niet-slanglanden de politieke wil bestaat om ter wille van meer monetaire stabiliteit - met de daaraan op termijn verbonden economische voordelen - de eigen beleidsruimte te beperken door een sterkere beleids-oriëntatie op de economische ontwikkelingen in de overige lidstaten.

1) Uit het interim-rapport valt overigens niet op te maken of het EMS zoals dat zich nu aftekent inderdaad aan deze kwalifikatie voldoet. Zo is bijv. nog geen uitspraak gedaan over de omvang van de fluctuagemarge voor de nationale valuta in het nieuwe systeem.

© NA, 2.03.01 (Arch. AZ/KMP) (Nationaal Archief, Den Haag) inv.nr. 8930
http://resources.huygens.knaw.nl/europeseintegratie/doc/S02926

Gelet op de recente monetaire geschiedenis, mogen de verwachtingen wat dat betreft niet hoog gespannen zijn. Zo bleek het wegens gebrek aan de noodzakelijke coördinatie van het economisch beleid niet mogelijk om in 1973 over te gaan tot de tweede fase van het - door de groep-Werner ontworpen en door alle lidstaten plechtig onderschreven - plan om te komen tot een EMU.
Dit alles speelde zich af vóór de oliecrisis en de economische recessie van de laatste jaren, terwijl toen de inflatiepercentages en de betalingsbalansposities nog niet zover uiteenliepen als nu het geval is.
Ook kan gewezen worden op de zeer snelle amputatie van de slang, die in 1972 als communautair wisselkoerssysteem in het leven werd geroepen. Een communautaire opzet blijkt dus geen enkele garantie te zijn geweest voor het welslagen van plannen voor monetaire samenwerking.

Duidelijk is dat het de initiatiefnemers tot het EMS er vooral om gaat de nadelen van het gebrekkig werkend internationale monetaire stelsel voor Europa zoveel mogelijk te beperken en niet zozeer om een verdieping van de economische integratie in de Gemeenschap.
Naar het mij voorkomt is het enige raakvlak tussen EMS en EMU gelegen in het feit dat naar stabiele koersverhoudingen wordt gestreefd. De eisen die realisatie van de EMU stelt, gaan veel verder in de richting van een harmonisatie van het financiële en sociaal-economische beleid, niet alleen conjunctureel maar vooral ook structureel. Ook op institutioneel gebied zouden ingrijpende maatregelen moeten worden getroffen om inderdaad tot een monetaire unie te komen.

Ik meen daarom dat de keuze voor of tegen een communautaire opzet van het EMS nauw samenhangt met de vraag of het streven naar nauwere monetaire samenwerking al dan niet in het perspektief van een EMU wordt geplaatst.
De Nederlandse voorkeur in dezen is duidelijk. Niettemin moet er ernstig rekening mee worden gehouden dat de politieke bereidheid tot onderlinge beleidscoördinatie te kort zal schieten. In dat geval vervalt het perspektief van de EMU en is er veel minder reden om voor een opzet in EG-kader te pleiten.
Als "second-best" oplossing kan dus een geleidelijke uitbouw van de bestaande slang in afwachting van een grotere convergentie van de economische ontwikkeling in Europa zeer wel aanvaardbaar zijn.

2. <u>Omvang kredietfaciliteiten</u>
De CoCo beveelt aan akkoord te gaan met een vergroting van de bestaande mechanismen tot 25 mld r.e. mits t.a.v. de andere onderdelen van het pakket (wisselkoers-arrangement; overdracht middelen) een bevredigende oplossing wordt bereikt.

Ik plaats hierbij de kanttekening dat een restrictieve opstelling van Nederland op dit punt moeilijk te rijmen is met de wens alle EG-landen bij het EMS te betrekken in communautair kader. Die wens lijkt namelijk alleen in vervulling te kunnen gaan als in voldoende mate betalingsbalanssteun beschikbaar is.
Naar ik heb begrepen bevinden wij ons, wat de omvang van de kredietfaciliteiten betreft, niet in een sterke onderhandelingspositie.
Wel mag worden verwacht dat wij in ieder geval de Duitsers aan onze kant zullen vinden als wij ons sterk maken voor het verbinden van stringente beleidscondities aan de te verlenen kredieten.

3. Middelen overdrachten naar financieel zwakke landen
De Coördinatiecommissie blijkt zich te kunnen verenigen met hetgeen in de samenvatting van het interim-rapport is gesteld, nl.

"De overdracht van middelen naar de zg. less-prosperous-countries staat naar Nederlands inzicht los van de toetreding tot het EMS. Niettemin wordt door de betrokken landen wel een duidelijke - politieke - band gelegd. Het EG-beleid op de diverse terreinen dient volgens Nederland niet vanuit de enge invalshoek van de overdracht van middelen om welvaartsverschillen te verkleinen, doch op de eigen mérites te worden bezien. Voorzover behoefte bestaat aan betalings-balanssteun dient deze gericht te zijn op het herstel van het evenwicht (en gekoppeld te worden aan daarop gerichte voorwaarden)."

Ook hier is m.i. van groot belang hoe men de opzet van het EMS ziet. Wanneer dat in het EMU-perspektief is, dan is het evident dat een dergelijke middelen-overdracht in toenemende mate noodzakelijk is teneinde een betere spreiding van de welvaart over de bevolking van de gehele toekomstige unie te bereiken. Wil men evenwel niet verder gaan dan handhaving van extern economisch evenwicht via inflatiebestrijding en betalingsbalansaanpassing, dan kan in hoofdzaak worden volstaan met betalingsbalanssteun. Vanzelfsprekend zullen de zwakkere landen van de Gemeenschap de bereidheid van sterke landen beschouwen als een toetssteen voor de politieke wil om het integratieproces voort te zetten en uiteindelijk ook tot een politieke unie in Europa te komen.
De raad zal zich derhalve moeten uitspreken over het offer dat Nederland bereid is te brengen voor de versterking en verdieping van de Gemeenschap op langere termijn.

4. Aanvaardbaarheid automatische interventieverplichtingen
De CoCo kon ten aanzien van dit punt geen eensluidende aanbeveling doen omdat Financiën onder geen voorwaarde automatische interventieverplichtingen wilde aanvaarden. De problematiek wordt uiteengezet in hoofdstuk 2 (blz. 8 en 9) van het interim-rapport. Het gaat hier om de zogenaamde compromis-variant voorgesteld door België (Van Ypersele). Daarin wordt het mandje, waarin zowel de spilkoersen als de interventiekoersen worden uitgedrukt, gehanteerd om de onderlinge afwijking van de valutakoersen te bepalen.
Aangezien de gulden weinig gewicht in de Europese valutaschaal legt, mag worden verwacht dat de schommelingen van het mandje voornamelijk door de zware valuta's zullen worden veroorzaakt. Dat kan ertoe leiden dat, in vergelijking tot de huidige situatie, interventie eerder noodzakelijk wordt.
Inmiddels is evenwel gebleken dat er op dit punt wel een compromis te bereiken is. Dat komt erop neer dat van een land wiens valuta de divergentiepunten ten opzichte van de ECU-mand overschrijdt enigerlei aktie wordt verondersteld na terzake met de EMS-partners overleg te hebben gepleegd. Zulks kan tot interventie leiden, maar van een automatische verplichting daartoe is dan geen sprake meer. Met een zodanig compromis ware door Nederland in te stemmen.

Ma/Leu